

**Fundația
"Turnul Dezrobirii Basarabiei"**

P-Public

Cod fiscal : 1013620009390

www.fundatiaturnuldezrobirii.md

timinfoinvent@gmail.com

+373-69-76-32-76

Nr. 07 din 07.03.2023

mun. Chișinău

Ministerul Culturii al R. Moldova

**Agencia de Inspectare și Restaurare a
Monumentelor**

**Cu privire la identificarea Monumentului
"Turnul Dezrobirii Basarabiei" ca valoare
patrimonială deosebită și înscrierea în
Registrul monumentelor protejate de stat**

"Patriotismul nu este numai iubirea pământului în care te-ai născut ci, mai ales, iubirea trecutului, fără de care nu există iubire de țară."

Mihai Eminescu

Fundația „Turnul Dezrobirii Basarabiei” și Consiliul Unirii propun și solicită identificarea ca valoare patrimonială deosebită și restabilirea unuia din cele mai valoroase monumente ale zbuciumatei noastre istorii - **Monumentul „Turnul Dezrobirii Basarabiei”** cu înscrierea în Registrul monumentelor protejate de stat.

Scurt istoric

Monumentul a fost înălțat în anul 1942 din inițiativa

Guvernământului Basarabiei în amintirea eliberării Chișinăului de sub ocupația sovietică.

Alegerea locului pentru edificarea monumentului s-a făcut în baza

unei motivații istorice. La 1,5 km. la sud de Ghidighici, la 6 km. nord – vest de Chișinău a fost locul de unde comandamentul armatei române a condus operațiunile de eliberare a Chișinăului la 15 iulie 1941. Se impunea necesitatea de a se construi o operă de arhitectură, care să înveșnicească acest moment istoric, să simbolizeze eliberarea Basarabiei de sub cizma rusească. Era o datorie sfântă și o recompensă pentru viața tragică pe care populația a trăit - o sub jugul ocupanților ruși.

Mai întâi s-a construit o platformă din piatră și beton, de formă pătrată, cu latura de cca 60 m, înaltă de cca 1,5 m, pe care s-au înălțat cele trei componente:

Turnul, care era partea principală,
Pisania, înălță de câțiva metri, cu inscripții pe ea,
Colonadele (propilee) – 24 de stâlpi de piatră.

Turnul avea o formă pătrată cu latura de cca 10 m și înălțime de 30 m. Partea de sus era crenelată. Deasupra turnului era arborat steagul tricolor al României. Pe pereții laterali erau incrustate stemele județelor Moldovei lui Ștefan cel Mare.

La intrare în turn, pe perete, era un basorelief în piatră, reprezentând o scenă din Columna lui Traian: împăratul roman înconjurat de generali din suita sa.

Tot aici erau scrise cuvintele: „Ca și Columna lui Traian, suntem unde am fost și rămânem unde suntem”.

În interior era o scară helicoidată, ce avea 6 paliere pentru odihna celor care vizitau turnul. În jur era o pânză cu scene din istoria poporului român, ce urmau a fi dănuite în piatră. Marii voievozi ai neamului urmau să fie reprezentați în aceste fresce. Urma o cameră de reculegere în memoria celor care au căzut în luptele pentru eliberarea Basarabiei. În partea de sus a turnului era o hartă în relief a României. De sus se deschidea o priveliște încântătoare asupra împrejurimilor în amonte de gara Ghidighici, pe valea Bâcului spre Strășeni și în aval spre șesul Bâcului și orașul Chișinău. Pe timp senin se vedeau bine atât satele din jur, cât și apele Nistrului. Tricolorul fâlfâia în bătaia vântului.

Pisania, înaltă de cca 10 m, ridicată, la mică distanță, în fața turnului, avea următorul conținut:

„S-a înălțat acest turn al dezrobirii Basarabiei sub domnia regelui Mihai I și guvernator al Basarabiei general Constantin Voiculescu. Construit pe locul unde comandamentul armatei române în ziua de 15 iulie 1941, a urmărit și a condus operațiile pentru eliberarea orașului Chișinău.

TURNUL DEZROBIRII — este predestinat să servească generațiilor viitoare ca **loc de reculegere, înălțare morală și mândrie națională. Septembrie 1942”**

În imediată vecinătate a turnului erau amplasate **colonadele** (propilee), 24 de stâlpi din piatră de cca 10-12 m înălțime, stând câte 12 față în față, legați sus cu o centură de beton, totul descoperit, iar printre stâlpi se putea trece. Pe aceste colonade erau înscrise unitățile militare care au participat la luptele pentru eliberarea Basarabiei. De la colonade spre turn ducea o cărare de plăci de marmură. În jurul platformei au fost plantate diferite specii de copaci, pomi, care dădeau o notă deosebită întregului ansamblu arhitectonic.

Lucrarea s-a efectuat în timp record: 60 de zile lucratoare și s-au folosit la ridicarea ei 1200 vagoane de piatră, 60 vagoane de ciment, 50 vagoane de schelarie, 5 vagoane de fier, deplasându-se în același timp, pentru crearea teraselor și degajarea terenului înconjurător 28.000 m.c. de pamant. Ca mână de lucru s-a folosit: 180 pietrari, zidari, dulgheri și fierari, 200 lucratori în carierele de piatră și 300 salariați.

Ansamblul de lucrări a fost executat după planurile arhitecților Octav Doicescu și Dimitrie Ghiulamila.» » (Basarabia. Un an de muncă românească. Chișinău, 1942, pp. 141 – 145.)

Inaugurarea Turnului a avut loc la 1 noiembrie 1942, ziua în care dimineața a fost sfințită Catedrala din Chișinău după noile reparații, iar după – amiază vizita la Turnul Dezrobirii, **Turnul – Monument**.

Acest măreț și impunător Monument, o frumoasă realizare arhitecturală în răsărit de Țară, a fost distrus de către "eliberatorii" sovietici, imediat după reocuparea Basarabiei în 1944, ca și un altul, mai mic, de la gara Ghidighici, care era edificat în cinstea primilor soldați români, căzuți pentru Basarabia în 13 martie 1918, din armata generalului Ernest Broșteanu, veniti la chemarea guvernului român de la Iași. În prezent, locația este acoperită cu un strat gros de gunoi industrial.

Sperăm că va veni acea zi binecuvântată, când Monumentul va fi reinstalat din nou pe dealul Ghidighiciului, iar faptele, meritele și curajul înaintașilor noștri vor fi aduse la cunoștința publicului larg pentru revitalizarea patriotismului național și aprecierea trecutului istoric.

„ Cred că refacerea Turnului de la Ghidighici ar fi cea mai merituoasă contribuție a noastră la acest act de eliberare națională, început la finele sec. XX „.

Așa crede Andrei Doicescu, fiul arhitectului acestui Turn. Așa credem și noi...

Bibliografie : Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută.vol.5. - Ch., 2004.

La prima etapă, se propune edificarea în Grădina Publică Ștefan-cel-Mare și Sfânt a replicii – machetă a monumentului „**Turnul Dezrobirii Basarabiei**” , **scara 1 : 5.**

Terenul cu dimensiunile de 12 x 12m, pentru edificarea machetei a fost propus Consiliului Municipal Chișinău spre aprobare.

Cu părere de rău, la demersul nostru din 07.01.2022 , Consiliul Municipal nu a reacționat nici într-un fel.

Solicităm pe această cale susținerea acestei inițiative de către Ministerul Culturii, prin intermediul Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor.

Președinte Fundația „**Turnul Dezrobirii Basarabiei**”

Timotei Țurcanu

Consiliul Unirii,

Coordonatori:

Vitalia Pavlicenco

Anatolie Caraman